

КАК СЕ ПРАВИ ОПИСАНИЕ НА ПЕЩЕРА ИЛИ ПРОПАСТ

I. ИМЕ И МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ

1. Име на пещерата. На името се поставя ударение така, както го произнася местното население. На синонимите, ако има такива, също се поставя ударение.
2. Местоположение - отразява се в землището на кое населено място се намира - град, село, област, местност, планински масив, планина. Посочва се най-близкият изходен пункт до пещерата и разстоянието и посоката от него до пещерата. Показателите могат да се измерят от топографска карта, ако се разполага с такава.
3. Тип на пещерата по следните определения: хоризонтална (до плюс минус два метра); наклонена (възходяща или низходяща); пропаст (когато отвесната част превишава по дължина хоризонталните части, започващи от дъното); пропастна пещера (когато пещерата има стъпаловидно развитие, т.е. редуване на вертикални и хоризонтални части). Определя се още характерът на пещерата: диаклазна, брахиклазна, смесена; неразклонена, разклонена, лабиринтна; едноетажна или многоетажна; суха, водна, понорна, снежница или ледница (постоянно или периодично).
4. Не по-малко от три азимута на входа и при възможност GPS координати. Задължително се посочва при използването на какъв датум са снети координатите! Къде е разположен входа (на плато, склон, долина, котловина, валог, въртоп, поляна, ливада, гора и пр. Какви са формата и размерите му. Каква е абсолютната му надморска височина и относителната над местния ерозионен базис (МЕБ).

II. МОРФОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Обща дължина на галериите и дължина по главната ос (ако има такава).
2. Денивелация на крайните точки спрямо входа, съответно (+) и/или (-).
3. Минимални и максимални ширини и височини, съответно на кой метър от входа. Евентуално средна широчина и височина (на базата на напречните профили).
4. Площ на обекта в м² и по възможност обемът му.

III. ГЕОЛОЖКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА МЕСТНОСТТА И ПЕЩЕРАТА

1. Вид на карстообразуващата скала: варовик, доломит, мрамор, конгломерат, брекча, пясъчник. Цвят на скалата. (могат да се ползват литературни данни)
2. Геоложка възраст на скалите в местността, геоложка свита - по литературни данни.
3. Геоложка структура - антиклинала, синклинала и пр. - по литературни данни.
4. Желателно е да се направи роза на пукнатините в пещерата, която да изчертае върху нейната карта.
5. Автохтонни образувания в пещерата: пясък, глина, чакъл, блокажи, отделни гравитационни блокове, сифони - количество и места на проявление.

III ХИДРОГЕЛОЖКА И ХИДРОЛОЖКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Връзка на обекта с повърхностно течащи води. При наличието на подземен поток (река) неговия произход, размери (ширина, дълбочина), дължина, измерен дебит с посочена дата на измерването. Пътища на движение под земята. Изходи на повърхността. Периодичност (временни или постоянни). Наличие на заливни места или галерии или образуване на сифони при високи води.
2. Мокри стени или участъци на водна кондензация.
3. Езера - брой, вид, размери, площ, обем.
4. Бързо капеща вода или потоци от свода или стените. Приблизителен дебит.
5. Струпвания на сняг и/или лед. Размери, площ, обем, произход.
6. Сведения за режима на отводняване. Изтича ли временен поток от входа и кога. Известно ли е запълване на обекта с вода и кога е произтекло.
7. Пещерни наслаги: пясък, дребен или едър чакъл, валуни - разпространение, площи.

V МОРФОЛОГИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. Пещерни фасетки. Описание, големини, форми и размери, местоположение.
2. Мармити (еворзионни котли) и евризионни кубета. Описание, големина, форми, местоположение.
3. Нива и козирки. Местоположение.
4. Фома на напречното сечение - кръгло, полукръгло, елипсовидно, полуелипсовидно, триъгълно, четириъгълно, трапецовидно, многоъгълно.
5. Етажност на пещерата. Отношение (връзка) между етажите.

VI ВТОРИЧНИ ОБРАЗУВАНИЯ

1. Образувания по свода. Видове, размери, цвят и местоположение .
2. Образувания по пода. Видове, размери, цвят, местоположение.
3. Образувания по стените. Видове, размери, цвят, местоположение.
4. Гуано - струпания, количество.

VII СПЕЛЕОКЛИМАТ

1. Температура на въздуха. Разпределение по дължината на пещерата. Евентуално график на температурата.
2. Температура на водата (водните площи).
3. Влажност. Разпределение по дължината на пещерата.
4. Въздушни течения (обмен на въздуха). Посока.
5. Наличие на газове.

Забележка: *Всички измервания трябва да са съпроводени с дата, час и място на измерването. На картата следва да бъдат обозначени местата на измерването. Изрично да се упомене с какви инструменти са направени измерванията.*

VIII БИОСПЕЛЕОЛОГИЯ

1. Видов състав на пещерната фауна. Къде и кой е определил материала?

IX АНТРОПОСПЕЛЕОЛОГИЯ

1. Находки по пода: кости, каменни оръдия, керамика, оръжия и други предмети. Местоположение на находището в пещерата. Възраст на находките. Къде и от кого са определени.
2. Пещерно изкуство - графити, рисунки, надписи. Местоположение. Датирани ли са, къде и от кого?

X СПЕЛЕОПАЛЕОНТОЛОГИЯ

1. Находки на костен материал. Видов състав. Къде и кой ги е определил.

XI ТОПОНИМИЯ И ФОЛКЛОР

1. Произход на името на обекта: според местното население, по научна трактовка. Има ли обекта други имена и защо?
2. Има ли обекта имена на отделни части от пещерата (галерии, зали и др). Местни ли са или са дадени от изследователите.
3. Съществуват ли някакви легенди или предания за пещерата? Точен запис или преразказ на легендата с името, възрастта и местоживеенето на информатора и датата, на която е направен записа.

XII ОБЩИ СВЕДЕНИЯ

1. Необходима материална база, а за пропастите техническо описание евентуално с таблица за екипирането.
2. Останали ли са непроучени места в обекта и какви (сифони, комини, тесняци и пр.)
3. Познат ли е обекта на местното население. Кой могат да бъдат евентуални водачи от него и от клуба проучвател?

4. Предлага ли се пещерата да бъде обявена за защитена територия - природна забележителност, резерват и пр?
5. Кой е направил изследването и описанието. Кога (дата) по какъв случай. Колко пъти и кога е била посещавана пещерата от изследователската група?
6. Има ли известна литература за пещерата или районът? Ако да, да се посочат литературните източници.

Първоначалният вариант на въпросника е изготвен от Петър Трантеев по италиански, немски и руски източници. Настоящият вариант е преработен от Алексей Жалов.